

“Muziek Speciaal”, moet je doen!

Over de invoering van de reeks “muziek speciaal” in een zorgonderwijsgroep.

Minke de Roos.

Studentnummer: 2138800

Fontys OSO

Leerroute Master Special Educational Needs

Code: ZMD2

Begeleider: Bertine de Vroedt

Maart 2011.

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	Blz 2
Samenvatting	Blz 4
Introductie	Blz 6
Hoofdstuk 1 Inleiding.	
1.1 De aanleiding, muziek.	Blz 8
1.2 De onderzoeksvraag.	Blz 9
1.3 Mijn einddoel.	Blz 9
Hoofdstuk 2 Theoretisch kader.	
2.1 Typering van een zorgonderwijsgroep.	Blz 11
2.2 De reeks 'muziek speciaal'.	Blz 12
2.3 Een doelgerichte muziekles	Blz 14
Hoofdstuk 3 Opzet van het project.	
3.1 Hoe doelgericht doen de leerlingen mee aan muziekles.	Blz 18
3.2 Invoering van de reeks 'muziek speciaal'.	Blz 21
Hoofdstuk 4 Resultaten.	
4.1 De beginmeting.	Blz 23
4.2 De eindmeting.	Blz 25
4.3 Invoering van "de reeks muziek speciaal".	Blz 26

Hoofdstuk 5 Conclusies.	
5.1 Deelvraag 1.	Blz 28
5.2 Deelvraag 2.	Blz 28
5.3 Deelvraag 3.	Blz 29
5.4 Conclusies.	Blz 30
5.5 Aanbevelingen.	Blz 31
Hoofdstuk 6 Reflectie.	
6.1 De veranderingen in de klas.	Blz 33
6.2 Procesverloop.	Blz 33
6.3 Persoonlijke groei.	Blz 34
Literatuurlijst.	Blz 36
Bijlage 1 De beginmeting, de gestructureerde observatie.	Blz 37
Bijlage 2 De beginmeting, de vragenlijst.	Blz 39
Bijlage 3 De eindmeting, de gestructureerde observatie.	Blz 40
Bijlage 4 De eindmeting, de vragenlijst.	Blz 42
Bijlage 5 De lesvoorbereidingen.	Blz 44

Samenvatting

Dit onderzoek gaat over hoe ik beter muziekonderwijs kan gaan geven aan leerlingen uit mijn zorgonderwijsgroep met behulp van de “reeks muziek speciaal”. Leerlingen uit een zorgonderwijsgroep hebben een MG-status. Leerlingen die een MG-status hebben moeten aan de volgende criteria voldoen: een geschat IQ tot 20 of een geschat iq met een bandbreedte 20-35 en een beperkt gedragsrepertoire en andere medische en of gedragsproblemen

Belangrijke voorwaarden waar je rekening mee moet houden als je onderwijs geeft aan leerlingen in een zorgonderwijsgroep zijn: leerlingen maken kleine stapjes, het ritme van de dag is belangrijk en alle activiteiten dienen aangegrepen worden om te leren.

Er zijn twee delen uit de “reeks muziek speciaal”, die aansluiten bij deze voorwaarden namelijk “hé doe je mee?” en “proef eens met je oren!”.

Om daarnaast goed muziekonderwijs te kunnen geven heb ik een schema gemaakt waarbij ik de CED-leerlijnen, waarmee wij op school werken en de doelen uit de twee delen van de reeks ‘muziek speciaal’ naast elkaar gelegd heb. Als aanvulling daarbij heb ik de domeinen van Van der Lei (ongedateerd) er bij genomen. Voor mij zijn deze domeinen: “Praten over muziek, luisteren naar muziek, muziek maken, muziek en bewegen en muziek vastleggen” belangrijke graadmeters voor een muziekles. Dat betekent wil je een goede muziekles geven moeten alle domeinen terug komen in elke les.

Het schema, waarbij ik de CED-leerlijnen, doelen uit de reeks ‘muziek speciaal, en domeinen van Van der Lei (ongedateerd) met elkaar vergeleken heb, wees uit dat het domein muziek vastleggen te moeilijk is voor leerlingen uit een zorgonderwijsgroep. Ik ben daarom in dit onderzoek verder gegaan met de overige vier domeinen.

Vervolgens ben ik in de klas de reeks “muziek speciaal” gaan invoeren. Hierbij heb ik een beginmeting en een eindmeting met behulp van de domeinen Van der Lei (ongedateerd) uitgevoerd om het effect te meten van de reeks “muziek speciaal”. De metingen zijn opgebouwd via een gestructureerde observatie en een vragenlijst voor mij als leerkracht en voor mijn klassenassistent.

Deze metingen hebben uitgewezen dat er een groot verschil is tussen de beginmeting en de eindmeting. Aan het einde gaat er minder tijd verloren aan andere dingen dan de vier domeinen (Van 10 minuten naar 6 minuten.) Daarnaast kwamen alle vier domeinen veel evenwichtiger aan bod bij de eindmeting. Bij de beginmeting waren de leerlingen voornamelijk aan het muziek maken en aan het einde zit er meer variatie in de muziekles, alle domeinen van Van der Lei (ongedateerd) kwamen aanbod.

Het deel “Hé doe je mee?” heeft aanpassingen nodig voordat je hem in de klas kan gebruiken. “Proef eens met je oren!” is zo in de klas in te zetten. Daarnaast heb ik bij mijn lessen de structuur aangehouden van “Proef eens met je oren!” ook bij de lessen die ik gaf uit het andere deel.

De leerlingen doen dus bewezen doelgerichter mee aan de muziekles! De reeks “muziek speciaal” en dan met name de delen “Proef eens met je oren!” en “Hé doe je mee?” zijn goed in te zetten in een zorgonderwijsgroep zodat de leerlingen doelgerichter meedoen aan de muziekles.

Daarnaast doe ik een aanbeveling om bij mij op school ook bij de andere klassen in het SO te kijken of deze reeks behulpzaam kan zijn bij het muziekonderwijs.

Tot slot gaat het laatste hoofdstuk over wat het onderzoek voor mij heeft betekend, en wat voor weerstanden ik heb moeten overwinnen en wat dit onderzoek heeft gebracht aan positieve groei.

Introductie

Dit onderzoek wordt uitgevoerd als eindopdracht voor de Master SEN richting cluster 3. Ik ga mij in dit deel van het verslag voorstellen en vervolgens mijn motivatie voor dit onderzoek beschrijven.

Voorstellen:

Ik ben Minke de Roos en ben 30 jaar oud. Ik werk 3 dagen per week als leerkracht op de Herderscheëschool. In mei 2011 werk ik 4 jaar op deze school. Voordat ik op deze school ben komen werken heb ik een jaar gewerkt op de Aboe Daóedschool een islamitische basisschool.

De Herderscheeschool is een ZML-school waar leerlingen naar toe gaan met een verstandelijke beperking in de leeftijd van 4 tot 20 jaar. De kern waar wij ons onderwijs op inrichten is het begeleiden van 'de zich ontwikkelende leerling'. De school is onderverdeeld in twee vestigingen: een SO vestiging voor leerlingen van 4 tot 12 jaar en een VSO vestiging voor leerlingen van 12 tot 20 jaar. Ik werk op de SO vestiging. Het SO bestaat uit vijf klassen die onder te verdelen zijn in 3 reguliere groepen en 2 zorgonderwijsgroepen.

Bij ons op school werken er naast leerkrachten en klassenassistenten, een logopediste, een vakleerkracht lichamelijke opvoeding, een speltherapeut, een orthopedagoog en een fysiotherapeut.

Ik werk in een zorgonderwijsgroep met leerlingen van 7 tot 12 jaar. Leerlingen in een zorgonderwijsgroep hebben een ernstige verstandelijke beperking. Bij mij in de klas zitten zeven leerlingen.

In een zorgonderwijsgroep werk je altijd samen met een klassenassistent. Voor dit onderzoek heb ik samengewerkt met de klassenassistent uit mijn groep.

Als leerkracht in een zorgonderwijsgroep ben ik verantwoordelijk voor de begeleiding gedurende de dag voor de leerlingen. Bij mij in de zorgonderwijsgroep wordt thematisch gewerkt aan thema's die dichtbij de belevingswereld van de leerlingen staan. Daarnaast zijn zelfredzaamheid, communicatie en sociale vaardigheden gedurende de dag ook erg belangrijk. Wij stimuleren leerlingen zoveel mogelijk

handelingen zoals jas aantrekken, de toiletgang, eten en aan- en uitkleden zoveel mogelijk zelfstandig uit te voeren.

Daarnaast is bij ons in de klas structuur erg belangrijk. Het dagrooster wordt aangegeven aan de hand van pictogrammen. Onze communicatie verloopt via totale communicatie; hierbij gebruiken wij gebaren, pictogrammen, foto's en waar nodig ook concrete voorwerpen.

Ons rooster bestaat uit de volgende onderdelen: picto lezen, voorbereidend rekenen, werken met ontwikkelingsmateriaal, begeleid spel, lichamelijke opvoeding gegeven door een vakleerkracht, motorische opdrachten, sensopatisch werken, vrij spel in de hoeken, groepstaken uitvoeren, was opvouwen, afdrogen, de tafel schoonmaken, broodjes smeren, zwemmen, de vreedzame school waarbij wij leren hoe we met elkaar omgaan, muziek, mondelinge taal en in de winter schaatsen.

Motivatie voor het onderzoek:

Voor mij is het doen van een onderzoek helemaal nieuw en ik ben dan ook erg benieuwd wat dit voor mij gaat betekenen. Ik hoop hiervan in ieder geval een open en lerende houding te krijgen waarvan ik de stappen van het doen van een onderzoek begrijp en dat ik bij problemen in de toekomst ook deze stappen kan nemen en ik zo mijn problemen in mijn klas beter kan oplossen.

Toen ik na ging denken over het een onderwerp voor dit onderzoek kwam ik al snel bij muziek. Dit kwam omdat dit eigenlijk al best lang een groot vraagteken is op mijn rooster. Ik weet niet zo goed wat ik er mee moet doen.

Daarnaast is muziek belangrijk voor mij. Ik ben niet echt muzikaal maar ik houd ervan om naar muziek te luisteren en om liedjes te zingen. Ook voor mijn zoontje van bijna 2 zing ik veel liedjes, op de wijs van vader Jakob bedenk ik allerlei liedjes over hem. Aan hem zie ik ook dat muziek hem plezier geeft aan zijn leven. Als hij muziek hoort gaat hij dansen en als ik een liedje zing gaat hij altijd lachen.

Daarnaast zie ik in de klas ook veel enthousiasme voor muziek bij mij in de klas. Leerlingen uit de klas zijn gek op K3 en bijvoorbeeld Nick en Simon. En als leerlingen uit mijn klas met z'n allen op de grote schommel zitten zingen ze heel hard en veel liedjes.

Dit plezier wat ik en ook mijn leerlingen hebben aan muziek wil ik graag gaan verdiepen en uitbouwen. Ik hoop aan het einde van dit onderzoek duidelijk te hebben hoe ik dit als leerkracht kan stimuleren tijdens mijn muzieklessen.

Hoofdstuk 1 Inleiding.

In dit hoofdstuk beschrijf ik in paragraaf 1.1 de aanleiding en de beginsituatie van mijn onderzoek. Vervolgens komen mijn onderzoeksvraag en deelvragen aan de orde in paragraaf 1.2. Tot slot kunt u in mijn gewenste eindresultaat in paragraaf 1.3 lezen.

1.1 De aanleiding, muziek.

Bij mij in de klas, een zorgonderwijsgroep, staat wekelijks een half uur muziek op het rooster. De leerlingen vinden muziekles een geweldige les. Ze worden enthousiast en vinden het leuk om te zingen of om op de instrumentjes te spelen. Leerlingen worden blij en enthousiast. Door dit enthousiasme gaan kinderen hard door elkaar heen zingen of hard slaan. Als ik stop zeg en het stopteken erbij geef stoppen ze hier wel mee. Elke les ziet er hetzelfde uit: eerst een liedje zingen dat te maken heeft met een thema en daarna het liedje ook op instrumentjes spelen. Hierbij geef ik geen aanwijzingen omdat ik in onvoldoende mate weet wat ik kan doen.

Ik geef muziekles, maar ik ervaar te weinig kennis en mis een methode die mij hierin kan ondersteunen. Er zijn CED-leerlijnen (zie hoofdstuk 2) opgesteld voor muziek waaruit ik twee maal per jaar doelen kies. Ik weet echter onvoldoende wat ik kan doen om aan deze doelen te werken. Het stellen en beoordelen van de doelen gebeurt maar niet objectief. Ik als leerkracht krijg er een “natte vinger gevoel” bij. Ook mijn leerlingen uit de klas doen maar wat en er wordt onvoldoende doelgericht gewerkt tijdens de muziekles.

Het begin van een zoektocht.

Ik kwam al snel tot de conclusie dat om dit probleem op te lossen ik een methode of werkwijze moest gaan zoeken om een doelgerichte muziekles te kunnen geven. Vervolgens ben ik rond gaan kijken wat er allemaal is op het gebied van muziek in relatie tot het ZML-onderwijs. Ik was blij verrast toen ik ontdekte dat er een reeks was, voor zowel muziekonderwijs in ZML groepen als voor zorgonderwijsgroepen. De reeks die er is heet “muziek speciaal” en bestaat uit vier delen. Drie delen bestaan uit kant en klare lessen en één deel met muziek activiteiten die je op verschillende momenten los kan gebruiken in de klas.

Door de vondst van deze reeks ben ik tot de volgende onderzoeksvraag gekomen.

1.2 De onderzoeksvraag:

Op welke manier kan ik met gebruik van de reeks “muziek speciaal” een muziekles geven zodat leerlingen uit mijn zorgonderwijsgroep doelgericht meedoen aan de les?

De deelvragen:

1. Aan welke criteria moet een les uit de reeks ‘muziek speciaal’ voldoen zodat er een muziekles gegeven kan worden waaraan de leerlingen doelgericht meedoen?
2. Hoe doelgericht doen de leerlingen aan het begin van het onderzoek mee aan de gebruikelijke muziekles ?
3. Hoe doelgericht doen de leerlingen mee aan muziekles nadat zes weken muziekles is gegeven met behulp van de reeks “muziek speciaal”?

Het eerste deel van het onderzoek bestaat uit een literatuurstudie (hoofdstuk 2). In deze studie geef ik antwoord op de volgende vragen:

1. Wat is een zorgonderwijsgroep?
2. Waaruit bestaat de reeks “muziek speciaal”?
3. Aan welke criteria moet een muziekles voldoen zodat de leerlingen doelgericht meedoen?

1.3 Mijn einddoel.

Doel in:

Ik weet of ik mijn leerlingen uit mijn zorgonderwijsgroep doelgericht kan laten deelnemen aan een muziekles door invoering van de reeks “muziek speciaal”.

Ik weet dan wat een doelgerichte muziekles is.

Ik heb de reeks “muziek speciaal” in de praktijk gebruikt en getoetst.

Ik ken de inhoud en de opzet van de reeks “muziek speciaal”. Ik koppel hieraan de kerndoelen van de CED-leerlijnen.

Muziek is dan een waardevol moment op mijn rooster geworden waar kinderen veel leren en hun eigen talenten en plezier in muziek verder kunnen uitbreiden.

Doel van:

Aan het einde van het onderzoek ga ik verder kijken en mij de opbouw van de reeks eigen maken, zodat ik ook zelf muzieklessen kan ontwikkelen. Hierbij hou ik dan rekening met de opzet van de lessen zoals ik die tijdens mijn onderzoek aan de leerlingen heb gegeven.

Hiernaast hoop ik ook dat als mijn onderzoek klaar is, ik mijn collega's op school kan inspireren door gebruik te maken van de reeks "muziek speciaal". Alhoewel mijn onderzoek gericht is op muziekonderwijs binnen zorggroepen wil ik zowel mijn collega's uit de andere zorgonderwijsgroep inspireren als ook mijn collega's in de reguliere groepen. Hierdoor zal er binnen onze SO afdeling beter muziekonderwijs gegeven worden.

Hoofdstuk 2 Theoretisch kader.

Dit hoofdstuk geeft antwoord op een aantal vragen. In paragraaf 2.1 geef ik antwoorden op de vragen wat voor leerlingen een zorgonderwijsgroep bezoeken en welke eisen zij stellen aan het onderwijs.

In paragraaf 2.2 maak ik een korte beschrijving van de reeks muziek speciaal. Dit is een methode voor leerlingen binnen het ZML-onderwijs.

Tot slot in paragraaf 2.3 kijk ik waaraan een doelgerichte muziekles moet voldoen en maak ik in een schema de link naar de reeks “muziek speciaal”.

2.1 Typering van een zorgonderwijsgroep

In een zorgonderwijsgroep zitten bij ons op school leerlingen met een MG-status. Voor een MG-status binnen het ZML onderwijs moet een leerling aan de volgende criteria voldoen: een geschat iq tot 20 of een geschat iq met een bandbreedte 20-35 en een beperkt gedragsrepertoire en andere medische en of gedragsproblemen (www.reactys.nl).

Volgens Hessing, van Oorschot en Winnubst (2007) moeten traditionele beelden voor onderwijs losgelaten worden bij het onderwijs aan deze leerlingen. Leerkrachten die les geven in deze groepen moeten zorg dragen voor een krachtige leeromgeving. Binnen deze leeromgeving moeten de leerlingen uitgelokt worden tot leren. Daarnaast verloopt het leren in kleine stapjes. Het ritme van de dag is vaak belangrijker dan de activiteiten die op het programma staan.

Het Eowijncursusteam (2007/2008) geeft als aanvulling hierbij dat alle momenten die er op school zijn aangegrepen dienen te worden om te leren.

Binnen zorgonderwijsgroepen werken wij met twee leerlijnen namelijk de CED-leerlijnen (2007) en volgens het curriculum van de vijfwijzer (2007-2008).

Binnen de CED-leerlijnen zijn de kerndoelen waaraan wij binnen het ZML onderwijs moeten werken opgenomen. Er zijn per leergebied specifieke doelen en vakoverstijgende doelen. Deze doelen zijn beschreven in kleine stapjes. Ook het ritme van de dag kan gebruikt worden om te leren. Alle kerndoelen zijn opgebouwd in leerlijnen van 12 niveau's.

Omdat wij werken met kinderen met een MG-status werken wij eigenlijk altijd in de laagste drie niveaus. Hogere niveau's zijn simpelweg te hoog gegrepen voor leerlingen uit een zorgonderwijsgroep.

Voor muziek zijn er binnen de CED-leerlijnen 5 kerndoelen opgesteld. Deze worden later in paragraaf 2.3 verder uitgewerkt.

De vijfwijzer (2007-2008) is een curriculum voor leerlingen met ernstige meervoudige beperkingen. Het curriculum de vijfwijzer werkt vanuit vijf domeinen die het belangrijkste zijn voor deze leerlingen. De domeinen waaraan wordt gewerkt zijn: communicatie, zelfredzaamheid, sensomotorische ontwikkeling, sociaal emotionele ontwikkeling en spel. Deze domeinen sluiten nauw aan bij het ritme van de leerling in de zorgonderwijsgroep. Voor deze domeinen zijn ook leerlijnen opgesteld die zijn onderverdeeld in 5 niveau's.

Daarnaast biedt de vijfwijzer verschillende observatieschema's aan die gebruikt kunnen worden om de leerlingen te observeren.

In de 5 domeinen waarmee de vijfwijzer doelen heeft opgesteld komt muziek niet voor. Om deze reden wordt de vijfwijzer niet meegenomen in dit onderzoek.

2.2 De reeks “muziek speciaal”

Als je de vier delen van de reeks “muziek speciaal” van Wiersma (2005, 2006, 2006, 2007) bekijkt, zijn alle activiteiten erop gericht dat de leerkracht de leerlingen prikkelt tot het zelf maken van muziek. Ook valt op dat er bij elke les een doel geformuleerd staat.

Hieronder volgt een beschrijving van de vier delen, waarbij ik een korte inhoud geef van de delen en voor welke doelgroep ze geschikt zijn.

“Muziekminuutjes” (2005) zijn 58 kaarten waarop muziekactiviteiten staan die je in de klas in ongeveer 5 a 10 minuten kan uitvoeren. Deze activiteiten zijn niet in te passen als muziekles maar zijn voor tussendoor momenten. Deze muziekactiviteiten zijn voor alle klassen binnen het ZML-onderwijs te gebruiken. Ze zijn dus geschikt voor de leeftijden van 4 tot 20 jaar.

Verder zijn er drie uitgewerkte delen van de reeks “muziek speciaal” met lessen erin. Het eerste deel uit de reeks is:

“Hé doe je mee” (2006). Dit deel is opgebouwd uit 20 lessen waarbij er in elke les een nieuw liedje aangeleerd wordt. Naast het liedje dat aangeleerd wordt zijn er bij elke les vijf facetten uit de muziek die aan bod komen. Achterin dit deel staat een lijst met verschillende facetten die zijn onderverdeeld in de volgende onderwerpen: bewegen, stemvorming, gehoor/klankaspecten, improvisatie, muziek beluisteren, instrument gebruik en vorm gevoel. Daarnaast is er een opzet hoe je je eigen muzieklessen kan ontwerpen. Met behulp van een lesformulier en een registratie formulier muziek kun je de facetten, die aan bod zijn geweest bijhouden.

Dit deel kan je binnen het gehele ZML onderwijs gebruiken voor leerlingen zowel op het SO als VSO, met andere woorden voor de leeftijden van 4 tot 20 jaar. Als kanttekening hierbij wordt wel geplaatst dat je het wel moet aanpassen naar je eigen leerlingen.

“Proef eens met je oren” (2006) is opgebouwd uit 16 verschillende lessen die onderverdeeld zijn in 4 thema’s die passen bij de belevingswereld van de leerlingen. De thema’s bestaan uit 4 lessen. Deze lessen hebben allemaal dezelfde structuur. Binnen elke les wordt gewerkt aan verschillende muziekdoelen, die onder te verdelen zijn in de verschillende facetten zoals ook staan beschreven bij het deel: *“hé doe je mee”* (2006). Er wordt ook gewerkt aan een doel, dat buiten de muziek ligt. Dit kan bijvoorbeeld woordenschat, motoriek of sociale vorming zijn.

Dit deel uit de reeks muziek speciaal is specifiek gericht op MG-leerlingen binnen het SO dus van 4 tot 12 jaar.

“Pierewaaier” (2007) komt redelijk overeen met *“proef eens met je oren”* (2006). Echter is dit deel voor oudere leerlingen met een MG-status binnen het VSO hierbij wordt gedacht aan leerlingen van 12 tot 20 jaar.

De delen die voor mijn klas geschikt zijn om te gebruiken voor de muziekles zijn *“Hé doe je mee”* (2006) en *“Proef eens met je oren”* (2006). Bij *“Hé doe je mee”* (2006) zullen er aanpassingen nodig zijn. *“Proef eens met je oren”* (2006) lijkt zo in te passen in mijn zorgonderwijsgroep. Er worden namelijk kleine stapjes gemaakt en het sluit aan bij het ritme van de dag.

2.3 Een doelgerichte muziekles.

Een muziekles moet volgens, van der Lei (ongedateerd, p214), bestaan uit klank, vorm of betekenis. Hij licht dit toe aan de hand van de volgende uitspraak: “*Muziek is in vorm gezette klank die betekenis heeft voor mensen*”. De inhoud van de muziekles moet met andere woorden uit klank, vorm en betekenis bestaan.

Onder klank verstaat hij tijd, hoogte, sterkte en kleur van klanken in de muziek.

Bij vorm moet gedacht worden aan herhaling, contrast en variatie. En tot slot de betekenis gaat over wat muziek uitbeeldt en wat de verschillende functies zijn. Wil je hieraan werken binnen de basisschool, dan moet je hierbij leerlijnen gebruiken. Zoals ik al aangaf in 2.1 gaan we bij mij in de zorgonderwijsgroep uit van de kerndoelen van de CED-leerlijnen (2006).

Om daarnaast een muziekles evenwichtig te laten verlopen stelt Van der Lei (ongedateerd) dat je aandacht besteed aan de volgende vijf domeinen:

- *Muziek beluisteren*, van medeleerlingen, of van de leerkracht of naar muziek op een cd;
- *Muziek maken*, zowel zingen als op instrumenten spelen;
- *Muziek en bewegen*, leerlingen maken naar aanleiding van muziek bewegingen in de vrije ruimte of op hun stoel;
- *Muziek vastleggen*, dit kan zijn in het echte notenschrift maar kan ook op allerlei andere manieren met tekeningen of pictogrammen;
- *Spreeken over muziek*, benoemen wat je hoort als jezelf muziek maakt, wat andere leerlingen doen of wat je hoort op een cd.

De inhoud van de muziekles, klank, vorm of betekenis, wordt met andere woorden door middel van de domeinen vorm gegeven.

Om een goede muziekles te kunnen geven moeten dus alle domeinen in elke les voorkomen. Als je namelijk een muziekles geeft waarin je alleen maar liedjes zingt en op instrumentjes speelt, zoals nu bij mij in de klas gebeurt, werk je alleen maar binnen het domein Muziek maken; je krijgt dan een te eenzijdige muziekles.

Zoals ik eerder betoogde is het ook belangrijk om bij onze populatie leerlingen uit te gaan van leerlijnen. Om deze reden verbind ik in het onderstaande schema de domeinen van Van der Lei (ongedateerd) met de kerndoelen van de CED-leerlijnen (2006) (die wij in onze groep gebruiken). Ook zijn in onderstaand schema de doelen van “muziek speciaal” opgenomen omdat ik deze methode in mijn klas wil gaan

invoeren. Hiervoor heb ik de twee reeksen gekozen die goed passen bij mijn klas (zie paragraaf 2.2).

De doelen die ik heb opgedeeld uit de reeks bij de verschillende domeinen zijn de hoofddoelen. Hierbij moet je niet uit het oog verliezen dat je in elke les wel moet werken aan alle domeinen.

Domeinen van der Lei (ongedateerd)	CED-Leerlijnen (2006)	Doelen uit de reeks "muziek speciaal".	
		"He, doe je mee?" (2006)	"Proef eens met je oren!" (2006)
Muziek beluisteren.	<i>Kerdoel 3:</i> De leerlingen kunnen luisterend muziek beleven en genieten, onderscheiden en benoemen. Ze kunnen dit verbaal, beeldend of met bewegingen duidelijk maken.	Les 2, Maat beleven. Les 4, De maat onderscheiden. Les 5, Vorm in muziek onderscheiden. Les 8, Lied arrangementen onderscheiden. Les 9, Maat soorten herkennen. Les 13, Majeur en mineur onderscheiden. Les 16, Motiefjes in muziek herkennen.	Les 1.1 Klankkleuren onderscheiden. Les 1.2 Herkennen van klankkleuren. Les 1.4 Onderscheiden van klankkleuren. Les 2.1 Onderscheiden van klankkleuren. Les 3.3 Herkennen van klankkleuren en ritme. Les 4.4 Muziek beleven en beluisteren.
Muziek maken.	<i>Kerdoel 1:</i> De leerlingen leren liederen uit de eigen en andere culturen alleen en in groepsverband zingen. <i>Kerdoel 4:</i> De leerlingen kunnen begeleidingsritmes spelen op (school)instrumenten. <i>Kerdoel 5:</i> De leerlingen kunnen een muziekstuk maken en uitvoeren op basis	Les 1, Liedbegeleiding. Les 7, Ritmisch begeleiden. Les 12, Gevoelens verklanken. Les 18, Sterker zachter in spel toepassen. Les 19,	Les 1.3 Muziek maken met instrumentjes en flessen. Les 1.4 Spelen met instrumenten. Les 2.2 Stembvorming en ritme. Les 3.1

	van een gegeven melodie, een ritme, een sfeer of stemming.	Improvisatie met zang.	Lichaamsmuziek maken. Les 3.2 Spelen met instrumenten. Les 3.3 Experimenteren met instrumenten en voorwerpen. Les 3.4 Stemvorming. Les 4.1 Muziek maken met omgevingsmateriaal, ritme. Les 4.2 en 4.3 Liedbegeleiding met instrumenten.
Muziek en bewegen.	<i>Kerdoel 2:</i> De leerlingen leren bewegen op een gespeeld ritme, op actuele of op meer traditionele muziek, waarbij ze hun beweging kunnen aanpassen aan de maat van de muziek, speelliederen uitvoeren en ervaringen, gevoelens, situaties en gebeurtenissen alleen en met elkaar, in beweging en dans weergeven.	Les 2, Op de maat bewegen. Les 3, Improvisatie met beweging. Les 4, Op de maat bewegen. Les 10, Vorm vertalen in beweging.	Les 2.4 Bewegen op muziek, reageren op muziek. Les 2.1 Reageren op muziek. Les 4.2 Geluidsbron volgen, bewegen. Les 4.3 Lopen op muziek.
Muziek vastleggen.	<i>Kerdoel 5:</i> De leerlingen kunnen een muziekstuk maken en uitvoeren op basis van een gegeven melodie, een ritme, een sfeer of stemming.	Les 11, Omhoog en omlaag vastleggen. Les 15, Langzaam en snel. Les 17, Langzaam en snel in muziek begeleiden. Les 20, Nieuwe coupletten verzinnen.	Dit domein is niet terug te vinden in dit deel van de reeks.

Spreken over muziek.	<i>Kerdoel 3:</i> De leerlingen kunnen luisterend muziek beleven en genieten, onderscheiden en benoemen. Ze kunnen dit verbaal, beeldend of met bewegingen duidelijk maken.	Les 6, Timbre onderscheiden. Les 14, De vorm in muziek beluisteren.	Les 2.4 Verschil dans muziek en luistermuziek. Les 3.2 Luisteren naar muziek, wel of geen muziek. Les 4.3 en 4.4 Namen en klankkleuren van instrumenten herkennen.
----------------------	---	--	--

In dit hoofdstuk heb ik het kader geschetst van waaruit ik het praktijkonderzoek in mijn klas vorm ga geven. In het volgende hoofdstuk is te lezen hoe ik dit onderzoek op ga zetten.

Hoofdstuk 3 Opzet van het project.

Het onderzoek dat ik ga uitvoeren is een actie onderzoek. Dat betekent dat ik in mijn klas de muziekles ga veranderen met behulp van de reeks “muziek speciaal”. Om deze verandering te gaan meten doe ik een beginmeting en na de verandering doe ik weer dezelfde eindmeting, hoe ik dit ga aanpakken staat beschreven in paragraaf 3.1. Hoe ik de reeks ‘muziek speciaal’ bij mij in de klas ga invoeren staat beschreven in paragraaf 3.2.

3.1 Hoe doelgericht doen de leerlingen mee aan muziekles?

Ik wil gaan meten hoe doelgericht mijn leerlingen meedoen aan de muziekles aan het begin van dit onderzoek en nadat ik zes weken les gegeven heb met de reeks “muziek speciaal”.

Daarvoor ga ik de domeinen gebruiken van Van der Lei (ongedateerd). Deze vijf domeinen zijn zoals beschreven in het theoretisch kader (hoofdstuk 2) de graadmeter van een doelgerichte muziekles. Er is in het theoretisch kader gesteld dat alle kerndoelen uit de CED leerlijnen aan de orde komen als alle domeinen van Van der Lei (ongedateerd) gebruikt worden. Omdat het domein muziek vastleggen niet voorkomt in het deel “proef eens met je oren”, dat specifiek gericht is op MG-leerlingen, laat ik deze weg omdat ik hieruit opmaak dat dit domein te moeilijk is voor leerlingen in een zorgonderwijsgroep.

Ik ga een beginmeting uitvoeren die antwoord geeft op deelvraag 2 (Hoe doelgericht doen de leerlingen aan het begin van het onderzoek mee aan de gebruikelijke muziekles?) en een eindmeting die antwoord geeft op deelvraag 3 (Hoe doelgericht doen de leerlingen mee aan muziekles nadat zes weken muziekles is gegeven met behulp van de reeks “muziek speciaal”?).

Deze twee metingen zullen dezelfde metingen zijn. Ze bestaan uit twee onderdelen: een gestructureerde observatie en een vragenlijst.

Via de gestructureerde observatie wil ik de kant van de leerlingen meten. Ik wil objectief meten wat de leerlingen tijdens de les doen. Ik kies hierbij voor een gestructureerde observatie omdat mijn leerlingen moeilijk kunnen communiceren en het dus niet mogelijk is met hen hierover een gesprek te voeren of een enquête af te nemen.

Via de vragenlijst hoop ik duidelijk te krijgen wat ik als leerkracht en daarnaast mijn collega onderwijsassistent observeren tijdens de muziekles.

Ik heb gekozen voor een vragenlijst omdat ik naast de gestructureerde observatie, waaruit ik kwantitatieve gegevens verzamel, via de vragenlijst kwalitatieve gegevens ga verzamelen.

Door zowel de leerlingen te observeren, de onderwijsassistent en mijzelf te bevragen zorg ik voor triangulatie van de gegevens.

De gestructureerde observatie zet ik als volgt op:

Tijdens een muziekles ga ik mijn les filmen. De les duurt meestal 20 a 30 minuten.

Als ik de film terugkijk ga ik elke minuut aangeven wat de leerlingen op dat moment doen. Dit doe ik aan de hand van de volgende observatiepunten die weer overeenkomen met de domeinen van Van der Lei (ongedateerd):

- De leerling maakt muziek, zingt of speelt op instrumenten.
- De leerling luistert naar muziek, van mede leerlingen, de leerkracht of muziek op een cd.
- De leerling beweegt op muziek, de leerling maakt naar aanleiding van muziek bewegingen in de vrije ruimte of op hun stoel.
- De leerling praat over muziek, benoemt wat je hoort als jezelf muziek maakt, wat andere leerlingen doen of wat je hoort op een cd.
- De leerling doet iets anders.

Ik noteer bij elke individuele leerling wat hij of zij op elke minuut doet.

Belangrijk hierbij is dat je maar 1 streepje per minuut per leerling kan zetten. Tijdens het domein bewegen op muziek luistert de leerling natuurlijk ook naar muziek. Echter is hierbij de hoofdactiviteit het bewegen op muziek.

Als ik dit ga uitwerken ga ik de aantal streepjes omrekenen naar hoeveel procent van de les de leerling aan de verschillende domeinen heeft gewerkt. Zodat ik het naderhand goed kan vergelijken. De duur van de verschillende lessen maakt dan ook niet meer uit.

Als aandachtspunt bij het filmen moet erop gelet worden dat alle leerlingen zichtbaar zijn. Omdat wij altijd in een u-vorm in de kring zitten wordt de camera op statief gezet naast mij als leerkracht. Om de leerlingen alvast aan de camera te laten

wennen zet ik de hele dag de camera in de klas. Waarschijnlijk reageren ze dan niet meer anders op de camera.

Daarnaast vullen ik en mijn onderwijsassistent een vragenlijst in met de volgende vragen:

De lijst kent vijf hoofdvragen die weer terug gekoppeld wordt naar de domeinen van Van der Lei (ongedateerd).

1. Hebben de leerlingen zelf muziek gemaakt op instrumenten of zelf gezongen; zo ja, wat hebben zij gedaan?
2. Hebben de leerlingen gepraat over muziek die zij horen van andere leerlingen, de juf of op een cd; zo ja, waar hebben zij over gepraat?
3. Hebben de leerlingen bewogen op muziek op hun stoel of in de vrije ruimte; zo ja, wat hebben ze gedaan?
4. Hebben de leerlingen geluisterd naar muziek van medeleerlingen, die de juf maakt of op een cd; zo ja, waar hebben ze naar geluisterd?
5. Is er veel tijd verloren gegaan aan andere dingen dan hierboven beschreven staan; zo ja, waaraan is deze tijd verloren gegaan?

Deze vragenlijst ga ik uitwerken aan de hand van een Matrix (Harinck, 2009). In de bijlage komen de volledige antwoorden te staan. Ik heb hiervoor gekozen zodat de kwalitatieve antwoorden van mij als leerkracht en van mijn klassenassistent volledig blijven bestaan. Ik wil naast de observaties van de leerlingen met deze vragenlijst bekijken of wat ik als leerkracht ervaar tijdens een les hetzelfde is als mijn klassenassistent. Als dit namelijk zo is geeft het aan dat de verschillende activiteiten duidelijk zijn. Als er echter grote verschillen zijn de activiteiten niet duidelijk genoeg geweest.

Daarnaast geeft antwoord op vraag 5 ook duidelijkheid over wat er dan wel in de klas gebeurd.

Als ik deze meting aan het begin uitvoer verwacht ik dat eruit komt dat mijn les te eenzijdig is dat wij alleen maar toe komen aan het domein “muziek maken” of “de leerlingen doen iets anders”.

Na invoering van de methode “muziek speciaal” hoop ik te meten dat alle domeinen in een muziekles aanbod komen, zodat wij in de klas aan alle kerndoelen uit de CED-

leerlijnen (2006) werken. Ik hoop dat procentueel gezien alle domeinen ongeveer even hoog scoren.

3.2 Invoering van de reeks “muziek speciaal”.

Zoals staat beschreven in hoofdstuk 2 is de reeks “muziek speciaal” opgebouwd uit verschillende boeken. Voor mijn zorgonderwijsgroep op het SO zijn “proef eens met je oren!” en “hé doe je mee?” het meest geschikt om te gebruiken.

“Proef eens met je oren!” is speciaal gemaakt voor leerlingen met een laag ontwikkelingsniveau. Het is dus zo toepasbaar in de klas. “Hé doe je mee?” is geschikt voor alle leerlingen binnen het ZML-onderwijs. Als ik hieruit lessen ga gebruiken moet ik eerst aanpassingen maken, zodat het aansluit bij het niveau van mijn leerlingen. In het schema in hoofdstuk 2 staan de doelen uitgewerkt.

Om er variatie in aan te brengen wil ik de lessen uit de verschillende boeken afwisselen. Wat wel belangrijk is om rekening mee te houden is dat er in de reeks “proef eens met je oren” gewerkt worden in blokken van vier lessen waar wij dus ongeveer vier weken achterelkaar aan zullen werken.

Omdat we bij de start van het onderzoek bijna aanbeland zijn in de december/feestmaand wil ik starten met het blok feest uit “proef eens met je oren”.

Ook les 1 en les 3 uit “hé doe je mee?” sluiten aan bij dit thema.

Alle lessen die ik geef aan de hand van de methode ‘muziek speciaal’ ga ik voorbereiden aan de hand van het lesformulier muziek bijlage. Dit lesformulier haal ik uit “hé doe je mee?” (blz 48). Dit is belangrijk voor mij omdat ik dan bewust bezig ga met het op de juiste wijze voorbereiden van de muziekles. Hierbij ga ik in dit lesformulier de domeinen van Van der Lei (2001) ook benoemen.

Ook is het belangrijk dat ik in de lesopzet het vaste ritme met inleiding en afsluiting aanhoudt van de reeks “proef eens met je oren!”. Dit zal een vast herkenbaar punt worden bij mijn muzieklessen. Dit geeft leerlingen de structuur en duidelijkheid die zij nodig hebben. Dat betekent dat er elke les begonnen gaat worden met het liedje:

“Hallo, kom er maar bij”.

Echter uit praktisch oogpunt en omdat ik mij als leerkracht daar niet prettig bij voel ga ik mij niet elke les verkleden als Toontje zoals wordt aanbevolen in “proef eens met je oren!”. Ik ga de lessen gewoon als mijzelf geven.

In het volgende hoofdstuk zullen de resultaten van dit onderzoeksplan beschreven worden.

Hoofdstuk 4 Resultaten.

In dit hoofdstuk beschrijf ik de dataverzameling. In paragraaf 4.1 beschrijf ik de gegevens van de beginmeting. In paragraaf 4.2 geef ik de gegevens weer uit de eindmeting.

Tot slot in paragraaf 4.3 beschrijf ik kort hoe de invoering van de reeks muziek speciaal daadwerkelijk is verlopen.

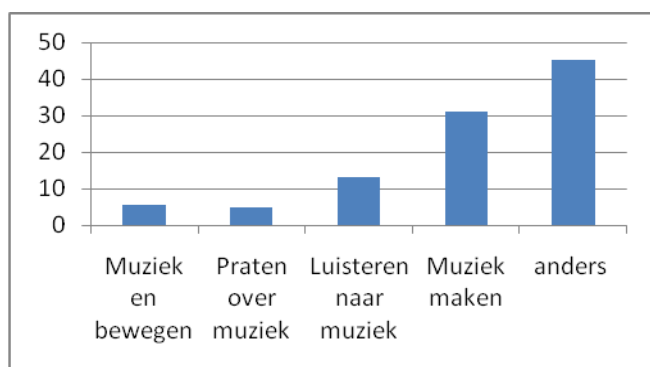
4.1 De beginmeting.

De gestructureerde observatie:

Ik heb een muzikles op video opgenomen. Per individuele leerling zet ik elke minuut een streepje wat hij of zij aan het doen is. Voor elke streepje dat ik zette kon ik kiezen uit de volgende onderdelen: Muziek en bewegen, praten over muziek, muziek maken, luisteren naar muziek of de leerling doet iets anders.

De les duurde 23 minuten en bij elke leerling heb ik 23 twintig streepjes gezet. In bijlage 1 staan de resultaten vermeld van iedere afzonderlijke leerling. Ik heb deze 23 streepjes omgerekend naar procenten.

In de staafdiagram die hieronder staat afgebeeld geeft het totaalbeeld van alle leerlingen weer. 100 procent staat voor 161 streepjes (23 streepjes x 7 leerlingen). De getallen die aan de zijkant van de staafdiagram staan zijn dus de totale procenten.

Voor de duidelijkheid geef ik ook nog een tabel erbij waarbij ik de procenten heb afgerond op hele getallen.

Muziek en bewegen.	9 Streepjes	6%
Praten over muziek.	8 Streepjes	5%
Luisteren naar muziek.	21 Streepjes	13%
Muziek maken.	50 Streepjes	31%
Anders.	73 Streepjes	45%

De vragenlijsten:

Zoals in hoofdstuk 3 staat beschreven heb ik als leerkracht en mijn onderwijsassistent een vragenlijst met 5 vragen ingevuld.

In de matrix heb ik de resultaten uitgewerkt. In de bijlage 2 staan de volledige antwoorden.

	Leerkracht	Klassenassistent
Muziek maken	+ Liedjes gezongen, instrumentjes gespeeld.	+ Liedjes gezongen, instrumentjes gespeeld
Praten over muziek.	-	-
Bewegen en muziek.	+ Gebaren gemaakt	-
Luisteren en muziek.	+ Leerkracht heeft voorgezongen.	-
De leerlingen doen iets anders.	+ Lang wachten tot het stil was, weinig betrokkenheid en leerlingen waren met andere dingen bezig.	- Snel afgeleid door de gang, niet direct stil een langdradige les.

Conclusie:

Er is veel tijd in de les verloren gegaan aan iets anders dan de domeinen van Van der Lei (ongedateerd), namelijk 45% van de totale lestijd. Zowel ik als leerkracht en mijn klassenassistent geven allebei aan dat de leerlingen snel afgeleid waren en moeilijk was om de leerlingen bij de les te betrekken.

Verder zie ik dat het domein muziek maken veel aandacht heeft gekregen en dat er weinig aandacht naar de andere domeinen zijn gegaan. Hierdoor was het een onevenwichtige les.

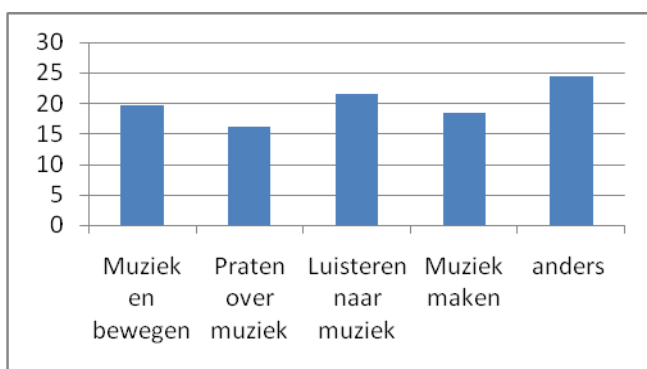
Daarnaast geven ik als leerkracht en mijn klassenassistent een verschil aan in welke domeinen aan de orde zijn gekomen. Bij muziek maken geven wij allebei hetzelfde aan het is voorgekomen en ook dezelfde activiteit. Bij praten over muziek geven wij allebei aan dat het niet is voorgekomen. En bij de laatste twee domeinen, bewegen en muziek, luisteren en muziek, geef ik als leerkracht aan dat het is voorgekomen en mijn assistent geeft aan dat het niet is voorgekomen. Ik als leerkracht geef hierbij wel kleine voorbeeldjes.

4.2 De eindmeeting

De gestructureerde observatie:

Ik heb precies dezelfde observatie gedaan als bij de beginmeting. Echter duurde de muziekles bij de eindmeting 24 minuten. Ik heb dus voor elke leerling 24 streepjes gezet. In onderstaande staafdiagram en tabel zijn de totale gegevens te lezen van alle leerlingen bij elkaar. In de bijlage 3 staan de gegevens van de individuele leerlingen. 100 procent staan voor 168 streepjes

De getallen aan de zijkant staan voor het aantal procenten dat de leerlingen in totaal gewerkt hebben aan een domein.

Muziek en bewegen.	33 Streepjes	20%
Praten over muziek.	27 Streepjes	16%
Luisteren naar muziek.	36 Streepjes	21%
Muziek maken.	31 Streepjes	18%
Anders.	41 Streepjes.	25%

De vragenlijsten:

Net als bij de beginmeting heb ik weer dezelfde vragenlijst bij mijzelf als leerkracht afgenomen en bij mijn klassenassistent.

Hieronder in de matrix zijn de resultaten te lezen. In bijlage 4 zijn de volledige antwoorden op deze vragenlijsten te lezen.

	Leerkracht	Klassenassistent
Muziek maken	+ Gezongen en muziek gemaakt op de instrumentjes.	+ Gezongen en muziek gemaakt op de instrumentjes.
Praten over muziek.	+ Benoemen van de instrumentjes en het geluid benoemen	+ Herkennen van instrumentjes.
Bewegen en muziek.	+ Slapen uitbeelden met muziek.	+ Slapen uitbeelden met muziek.
Luisteren en muziek.	+ Muziek op cd en het geluid van de instrumentjes.	+ Muziek op CD.
De leerlingen doen iets anders.	+ Veters strikken en de toiletgang.	-

Conclusie:

Deze les geeft een veel evenwichtiger beeld weer. Alle domeinen komen ongeveer even veel voor variërend van 16%-21%.

Er is 25% van de tijd verloren gegaan iets anders dan werken aan de domeinen.

Ook ik als leerkracht en de klassenassistent geven allebei hetzelfde aan bij de domeinen en ook dat alle domeinen zijn voorgekomen. Echter bij doen de leerlingen iets anders was de klassenassistent positiever dan de leerkracht. En gaf ik als leerkracht concrete situaties aan waar de tijd aan verloren was gegaan.

4.3 Invoering van de reeks ‘muziek speciaal’.

Ik heb in totaal 6 lessen gegeven. Er kwamen vier lessen uit het deel “Proef eens met je oren!” en twee lessen uit “Hé doe je mee?”. In de bijlage 5 zijn alle lessen terug te lezen op een lesformulier die ik heb gehaald uit de reeks.

Zoals te zien is in voorbereiding heb ik erop gelet dat de vier domeinen in elke les terug zijn gekomen. Dit heb ik gedaan door de lessen zoals die staat beschreven in de reeks onder te verdelen in de domeinen.

Tijdens de invoering ben ik niet tegen problemen aangelopen. Ik merkte gelijk tijdens de eerste les enthousiasme bij de leerlingen. De leerlingen vonden eigenlijk alle liedjes en opdrachtjes leuk en ik vond ze als leerkracht leerzaam. Ik merkte dat het goed paste bij hun belevingswereld er werden kleine stapjes gemaakt en leerlingen begrepen goed wat de bedoeling was.

De structuur van de lessen hebben de leerlingen goed begrepen. We beginnen nu elke les meteen met een vast liedje die kinderen al vanaf week 2 mee zingen. Vooral het begroeten van elke individuele leerling in het liedje past goed bij de herkenning die de leerlingen goed begrijpen.

Daarnaast heb ik ervaren dat de lessen uit het deel “proef eens met je oren!” zo te geven zijn bij mij in de klas. Hierbij is het wel belangrijk dat je op tijd begint met het verzamelen van de materialen omdat het soms wat aparte dingen zijn zoals ballonnen met rijst erin.

De lessen uit de reeks “hé doe je mee!” zijn moeilijker en hebben voor mijn niveau aanpassing nodig, zodat wij hierbij ook werken met kleine stapjes en een herkenbare structuur. Deze aanpassingen vroegen meer van mij als leerkracht en daardoor merkte ik ook dat deze lessen iets minder leuk waren. Voor mij als leerkracht was de les moeilijker te geven. De leerlingen waren echter even enthousiast.

Dat zie je ook terug op de lesformulieren bij les 4 en les 5; ik ben minder tevreden over de lessen en ze vragen meer aanpassingen.

Alle lessen die ik zes weken lang heb gegeven hadden het thema feest. Dit was een mooie aanloop naar de December maand toe. Ook sloot dit thema mooi aan bij de herkenning uit de dagelijkse activiteiten, die de leerlingen nodig hebben.

Hoofdstuk 5 Conclusies.

In dit hoofdstuk ga ik in de paragrafen 5.1, 5.2 en 5.3 antwoorden formuleren op mijn deelvragen. Hiermee maak ik een koppeling tussen mijn dataverzameling uit hoofdstuk 4 en de literatuurstudie uit hoofdstuk 2.

In paragraaf 5.4 trek ik op grond van de antwoorden op de deelvragen conclusies en geef ik met andere woorden een antwoord op mijn onderzoeksvraag. Tot slot in paragraaf 5.5 heb ik aanbevelingen geformuleerd over hoe ik nu verder moet na dit onderzoek.

5.1 Deelvraag 1

Aan welke criteria moet een les uit de reeks 'muziek speciaal' voldoen zodat er een muziekles gegeven kan worden waaraan de leerlingen doelgericht meedoen?

Het antwoord op mijn eerste deelvraag heb ik al beantwoord in hoofdstuk 2 het Theoretisch kader.

5.2 Deelvraag 2.

Hoe doelgericht doen de leerlingen aan het begin van het onderzoek mee aan de gebruikelijke muziekles?

Deze vraag kan ik beantwoorden aan de hand van de domeinen van Van der Lei (ongedateerd). In elke les moeten de verschillende domeinen aan de orde komen. Als je kijkt naar kwantitatieve resultaten uit de gestructureerde observatie kan je zien dat leerlingen uit mijn klas 45% van de tijd andere dingen deden in plaats van te werken binnen de 4 domeinen. Dit vind ik zelf een erg hoog percentage; als je bekijkt dat de les 23 minuten duurde deden mijn leerlingen meer dan 10 minuten iets anders. Daarnaast komen praten over muziek 5%, bewegen op muziek 6%, luisteren naar muziek 13% maar beperkt voor. Tot slot muziek maken komt 31% van de tijd voor. Hieraan zie je al dat de kinderen veel aan het muziek maken zijn geweest en dat de andere domeinen achtergesteld blijven.

De kwalitatieve gegevens uit de vragenlijst die ik als leerkracht en mijn klassenassistent hebben ingevuld geven eigenlijk hetzelfde beeld weer. Wij geven allebei aan dat wij vinden dat er tijd verloren gaat aan andere dingen. Een voorbeeld hierbij is dat er lang op de leerlingen gewacht moest worden totdat het daadwerkelijk

stil is waardoor de les langdradig wordt. Leerlingen zijn snel afgeleid door elkaar maar ook doordat er iemand op de gang langsloopt.

Bij het domein muziek maken geven wij allebei aan dat de leerlingen muziek hebben gemaakt door te zingen en op de instrumentjes te spelen. Dit was dan ook in de observatie het deel dat procentueel het hoogste was en dus het meeste voor kwam. Bij de andere domeinen geeft mijn klassenassistent aan dat het helemaal niet voorgekomen is. Ik, als leerkracht, geef aan dat het domein praten over muziek niet is voorgekomen en dat het domein muziek en bewegen wel is voor gekomen: de leerlingen hebben gebaren bij een liedjes gemaakt en de kinderen hebben geluisterd naar muziek terwijl ik een liedje voor zing. Dit zijn kleine voorbeelden die weer goed aansluiten bij het lage percentage dat de leerlingen ook gewerkt hebben binnen die domeinen.

Er zit een verschil in de antwoorden van de vragenlijst. Dit kan ik verklaren doordat ik als leerkracht bewust de les heb voorbereid en het heb uitgevoerd. Het waren kleine voorbeelden die maar even kort in de les naar voren zijn gekomen. Mijn klassenassistent heeft ze daardoor niet als onderwerp van de les geregistreerd. Dit geeft dus aan dat die domeinen dus onvoldoende aanbod zijn geweest anders had zowel ik als leerkracht en mijn klassenassistent deze twee domeinen positief beoordeeld.

5.3 Deelvraag 3

Hoe doelgericht doen de leerlingen mee aan muziekles nadat zes weken muziekles is gegeven met behulp van de reeks “muziek speciaal”?

Als ik de eindmeting ga bekijken valt als eerste op dat de leerlingen nog maar 25% van de totale tijd scoren op het domein “iets anders”. Op een les van 24 minuten is dat 6 minuten dat is een grote verbetering met de 10 minuten uit de beginmeting. Als je bekijkt waaraan de tijd verloren ging in de vragenlijst die, ik als leerkracht en mijn klassenassistent, hebben ingevuld dan geeft mijn klassenassistent aan dat er geen tijd verloren is gegaan. Ik geef aan dat we een paar keer op elkaar moesten wachten, M moest naar de WC en de veters van S moesten gestrikt worden. Dit zijn praktische zaken die veel tijd kosten in een zorgonderwijsgroep.

In de gestructureerde observatie komen de domeinen veel evenwichtiger aan bod dan bij de beginmeting namelijk muziek en bewegen 20%, praten over muziek 16%, luisteren naar muziek 21%, en muziek maken 18%.

De vragenlijst geeft aan dat zowel ik als leerkracht en mijn klassenassistent aangeven, dat alle domeinen aanbod zijn geweest. Wij geven daarbij steeds dezelfde activiteiten aan. Dit geeft aan dat er op een goede manier alle domeinen aanbod zijn gekomen. En dat zowel ik als leerkracht als mijn klassenassistent dus het zelfde hebben ervaren.

Bij muziek en bewegen is dit bij het liedje over de soeswolk hebben wij het slapen gaan uitgebeeld.

Bij praten over muziek zijn de namen, geluiden en pictogrammen van de instrumentjes aan de orde geweest.

Muziek maken hebben de leerlingen gedaan door het zelf zingen en het spelen op de muziekinstrumentjes.

Tot slot het luisteren naar muziek kwam aan de orde door het luisteren naar de verschillende instrumentjes en naar het zachte muziekje op de cd.

5.4 Conclusies.

Op welke manier kan ik met gebruik van de reeks ‘muziek speciaal’ een muziekles geven zodat leerlingen uit mijn zorgonderwijsgroep doelgericht meedoen aan de les?

Uit de reeks “muziek speciaal” zijn er twee delen, “proef eens met je oren!” en “hé doe je mee?”, die voldoen aan de onder genoemde criteria om leerlingen uit een zorgonderwijsgroep doelgericht mee te laten doen met een muziekles. Dat valt terug te zien aan de kleine stapjes die erin gemaakt worden. Ook zijn ze aan te passen aan de structuur die heerst in de klas. De structuur die gegeven wordt bij de lessen uit ‘Proef eens met je oren!’ is goed in te passen, met beginliedje en de verdere opbouw.

In alle lessen komen de domeinen van Van der Lei (ongedateerd) terug, muziek maken, praten over muziek, luisteren naar muziek en bewegen met muziek.

Aan het begin van mijn onderzoek kan je stellen dat er weinig doelgericht meegedaan werd aan de muziekles. Volgens de vragenlijst ingevuld door zowel de leerkracht als de klassenassistent ging er veel tijd verloren aan het wachten op elkaar; ook waren de leerlingen snel afgeleid en niet geboeid.

Ook kan je stellen dat het domein muziek maken veel aandacht kreeg; waarbij de andere drie domeinen: muziek en bewegen, praten over muziek en luisteren naar muziek onderbelicht bleven; waardoor je dus een onevenwichtige muziekles krijgt.

Na invoering van de reeks “muziek speciaal” is het doelgericht meedoen erg vooruit gegaan. Er gaat nog 25% van de lestijd verloren aan andere zaken dan de 4 domeinen van Van der Lei (2001). Ik vind dit nog hoog, maar als je dan vervolgens de gegevens uit de ingevulde vragenlijst ernaast legt, zijn dit zaken die veel tijd kosten bij leerlingen in een zorgonderwijsgroep. Dat zijn dan ook de andere leermomenten die aangegrepen dienen te worden in een onderwijsgroep waar ik het over had in mijn literatuurstudie.

Als je na invoering bekijkt hoeveel tijd er gaat naar de verschillende domeinen is dit evenwichtig te noemen. Het varieert procentueel tussen de 16% en 21% je kan dus niet meer stellen dat er 1 domein onevenredig veel aandacht krijgt

De reeks “muziek speciaal” is dus een methode die goed te gebruiken is in een zorgonderwijsgroep. Het heeft mijn lessen de verdieping gegeven waarnaar ik op zoek was. Mijn leerlingen doen bewezen doelgerichter mee aan de muziekles.

5.5 Aanbevelingen.

Na zes weken van de invoering van de reeks gaat er nog steeds 25% van de lestijd verloren aan andere dingen dan de muziekles. Ook al is dit een hele verbetering met wat het was; het gaat toch om verloren tijd. Het is belangrijk dit in de gaten te houden, hoe ik dit als leerkracht kan verminderen. Op vaste momenten naar de WC, voor elke les alle knopen, ritsen en veters gestrikt etc. Als wij hier op letten gaat er misschien nog minder lestijd verloren.

Daarnaast lijkt het mij wenselijk dat ik de komende tijd de lesformulieren blijf invullen zodat ik verder duidelijk krijg wat er bij mij in de klas werkt en wat niet. Het is handig, dat als ik dezelfde lessen weer wil herhalen, dan heb ik mijn ideeën bewaard.

Binnen mijn SO afdeling is er nog een zorgonderwijsgroep. In samenspraak met hen kan de reeks ook bij hun in de klas ingevoerd worden. Als wij gaan samenwerken en allebei de klassen op een juiste manier de lesformulieren invullen kunnen wij kijken wat wij in de klas doen en wat wel of niet werkt. Handig hierbij is om de ingevulde lesformulieren gezamenlijk te bundelen in een map en de eerste resultaten na een maand te vergelijken. Zodat wij dit verder goed kunnen optimaliseren en weten van

elkaar wat er werkt en niet. Daarnaast is het informele contact wat wij geregeld hebben ook belangrijk.

Daarnaast zijn er ook nog drie reguliere ZML-groepen het lijkt mij voor mijn collega's raadzaam om ook te gaan experimenteren met de reeks. Daarbij moet wel rekening worden gehouden dat in dit onderzoek het alleen gaat over een zorgonderwijsgroep.

Hiernaast wil ik ook aanbevelen, dat wij op school een keer een inhoudelijke vergadering hebben over muziek. Hierbij wil ik mijn collega's informeren over de positieve resultaten die invoering van de reeks "muziek speciaal" bij mij in de klas heeft gehad. Daarnaast lijkt mij het ook zinvol mijn collega's te informeren over de 5 domeinen van Van der Lei (ongedateerd). Zodat zij zich ook bewust worden waar je leerlingen mee in aanraking moet brengen zodat ze doelgericht meedoen aan de muziekles.

Hoofdstuk 6 Reflectie.

In dit laatste hoofdstuk ga ik beschrijven wat dit onderzoek mij heeft opgeleverd. In paragraaf 6.1 beschrijf ik wat ik heb veranderd in de klas. In paragraaf 6.2 beschrijf ik wat er goed ging in het onderzoek en tegen welke weerstanden ik ben aangelopen. Tot slot beschrijf ik in paragraaf 6.3 welke persoonlijk groei ik heb doorgemaakt door het doen van dit onderzoek.

6.1 De veranderingen in de klas

Als je op vrijdagmiddag nu bij mij in de klas komt dan zul je getuige zijn van een leuke muziekles. Als ik aan het begin het liedje, “hallo, kom er maar bij” opzet komen de leerlingen meteen al zingend in de kring zitten. Bij de leerlingen merk ik veel enthousiasme voor muziek, eigenlijk waren ze dat al, maar de leerlingen doen nu ook echt geconcentreerder mee met de muziekles. Ze zijn gericht bezig met de opdrachten en ook door de afwisseling die de les nu heeft, merk ik dat het enthousiasme van de leerlingen langer vastgehouden wordt.

Bij het bijstellen van de doelen van de CED-leerlijnen (2006) in ons leerlingvolgsysteem heb ik de doelen erbij gepakt van de reeks “Muziek Speciaal”. Ik heb doelen gekozen, waar wij nu de komende periode aan gaan werken die overeen komen met de doelen die bij de bijlessen horen in de reeks voor de komende periode. Zo kan ik aan het einde van het schooljaar, als ik de doelen weer ga evalueren, goed kijken of ze behaald zijn. Ik weet dan ook dat wij daadwerkelijk gewerkt hebben aan de doelen en kan dit ook eerlijk afvinken. Ik hoop dan dat ik dan mijn “natte vinger gevoel” hierbij kwijt ben.

6.2 Het procesverloop.

November 2009 zijn wij gestart met de uitleg van het doen van onderzoek. Het leek mij leuk om iets op te gaan pakken in de klas, waar ik niet tevreden mee was. Aan de andere kant wist ik ook nog niet zo goed wat ik ervan kon verwachten.

Al snel had ik mijn onderwerp voor mijn onderzoek en een onderzoeksvraag had ik ook al snel geformuleerd. Ik ben toen op zoek gegaan naar literatuur eerst dacht ik zelf dat ik informatie kon halen uit de richting van de muziektherapie.

Hierdoor kwam mijn onderzoek echter nog niet goed opgang en kreeg ik geen antwoorden op mijn vragen uit de literatuur die te maken had met muziektherapie. Ik zocht namelijk dingen over lesgeven en niet over therapie.

In mei 2010 deed ik een goede ontdekking namelijk de reeks “muziek speciaal”. Dit betekende dat mijn onderzoeksvraag bijgesteld diende te worden en ik eigenlijk weer opnieuw kon beginnen.

En toen begreep ik eigenlijk nog niet goed wat en hoe het verder met het onderzoek moest. Hoe doe je nou een beginmeting en hoe een eindmeting. Ik begreep het allemaal nog niet goed. En het voelde als een grote last op mijn schouders die ik liever nog even voor mij uitschoof.

Eind augustus 2010 begon de klok toch al goed te tikken. Bij een actie onderzoek moet je een verandering gaan meten en dat kost minimaal zes weken. Ik ben toen pas echt keihard aan het werk gegaan en ik kreeg in mijn hoofd steeds meer duidelijk hoe en wat ik wilde. Het moet dan ook nog goed geformuleerd worden, zodat iedereen mijn bedoelingen ook nog begrijpt. Hierbij ben ik tegen wat druk aangelopen en was het zo nu en dan ook behoorlijk stressen. Als mijn zoontje ging slapen rende ik naar beneden om weer verder te gaan op de computer. Dit vond ik een vervelende tijd, waarbij ik voor mijn gevoel steeds in rondjes aan het draaien was. De enige manier om er van af te komen was er gewoon mee doorgaan. Dat heb ik gedaan en toen ik eenmaal kon beginnen met het geven van de lessen werd ik steeds meer enthousiast. Ook omdat de lessen aansloegen in de klas. Dit werkte motiverend. Nadat ik de eindmeting had gedaan moest alles nog uitgewerkt worden. Dit heb ik ook weer even lekker voor mij uitgeschoven. Ik zag niet voor me hoe ik het aan moest pakken. Echter heb ik ervaren, dat als je er maar gewoon mee aan de gang gaat dat het dan wel lukt.

Tijdens dit hele proces heb ik regelmatig gedacht, waarom doe ik een onderzoek. Ook het werken in het stramien van het doen van een onderzoek vond ik lastig. Ik had regelmatig het gevoel dat het niet meer mijn eigen onderzoek was.

6.3 Persoonlijke groei:

Dit onderzoek is een grote worsteling voor mij geweest om het combineren met gezin en werk en opleiding. Ik had regelmatig het gevoel dat ik op verschillende vlakken te kort schoot. Als ik er nu op terug kijk ben ik blij dat ik heb doorgezet en heb ik het

gevoel dat ik toch alles goed ben blijven doen. Dit voelt toch wel als een kleine overwinning.

Hierbij hoop ik er ook van te leren, dat ik in het vervolg dingen eerder en sneller op ga pakken en niet te wachten tot het laatste moment.

Dit onderzoek heeft mij ook opgeleverd dat ik meer kennis heb gekregen over het vak muziek en daarbij de reeks “muziek speciaal”.

De stappen, die je zet in een onderzoek, zijn ook waardevol om vast te houden. Normaal gesproken ben ik gewend om al handelend mijn problemen op te lossen. Hiervoor neem ik niet altijd voldoende tijd en aan de gevonden oplossingen loop ik al snel aan voorbij. Het is echter zinvol om bij problemen in de toekomst eerst na te gaan denken over het probleem en wat je wilt gaan veranderen. Daarna een literatuurstudie doen om antwoorden te vinden op mijn vragen. Vervolgens via observatie te kijken wat er daadwerkelijk veranderd. Ik ga er dan niet een heel verslag om heen maken maar wel de stappen die ik heb geleerd bij dit onderzoek. Als ik terug kijk op mijn onderzoek heeft mij dit concreet een reeks voor muziek opgeleverd en ook meer kennis over het vak muziek. Dit wil ik zeker vaker gaan doen bij verlegenheidsituaties in mijn werk. Als ik hier op mijn al handelende manier mee aan de gang was gegaan was dit nooit het resultaat geweest.

Literatuurlijst

Ced groep. (2006). *Cluster 3 ZML vakspecifiek*. Geraadpleegd 30 december 2010, via <http://www.cedgroep.nl/sbo-en-samenwerkingsverbanden/innovatie/leerlijnen/downloads.aspx>

Cursusteam Eowijn. (2007). *Cursusmap de vijfwijzer 2007-2008*. Rec Rivierenland en Rec Groot Gelre.

Harinck, F. (2009). *Basisprincipes Praktijkonderzoek*. Apeldoorn: Garant.

Hessing, R., Oorschot, N. van, & Winnubst, T. (2007) *Aan zijn wenkbrauw zie ik of hij gelukkig is* [Electronic version]. 's Hertogenbosch: KPC groep.

Lei, R, van der. (ongedateerd). *Muziek meester!*. Amsterdam: Meulenhof Educatief.

Reactys. (2004). *Indicatiecriteria voor onderwijs aan kinderen met een diepe of ernstige stoornis in de intellectuele ontwikkeling*. Geraadpleegd 30 december 2010, via <http://www.reactys.nl/bestanden/bvi/Indicatiecriteria%20%20ZML%20ZML-MG%2004-12-2008.pdf>.

Wiersma, M. (2005). *Muziekminuutjes*. Haarlem: De Toorts.

Wiersma, M. (2006). *He doe je mee?*. Haarlem: De Toorts.

Wiersma, M. (2006). *Proef eens met je oren!*. Haarlem: De Toorts.

Wiersma, M. (2007). *Pierewaaier*. Haarlem: De Toorts.

Bijlage 1

De beginmeting, de gestructureerde observatie:

In de volgende tabellen zijn de gegevens van de individuele leerlingen te lezen.

Tijdens het terug kijken van de film heb ik elke minuut een streepje gezet bij het domein wat toen van toepassing was. Dit heb ik omgerekend naar procenten zodat je kunt aflezen wat de totale tijd in procenten van de les besteed is aan de verschillende domeinen

D:

Muziek en bewegen.	2 streepjes	9%
Praten over muziek.	1 Streepje	4%
Luisteren naar muziek.	2 Streepjes	9%
Muziek maken.	7 Streepjes	30%
Anders.	11 Streepjes	48%

M:

Muziek en bewegen.	1 streepje	4%
Praten over muziek.	1 Streepje	4%
Luisteren naar muziek.	4 Streepjes	18%
Muziek maken.	8 Streepjes	35%
Anders.	9 Streepjes	39%

J:

Muziek en bewegen.	1 streepje	4%
Praten over muziek.	1 Streepje	4%
Luisteren naar muziek.	4 Streepjes	18%
Muziek maken.	8 Streepjes	35%
Anders.	9 Streepjes	39%

O:

Muziek en bewegen.	2 streepjes	9%
Praten over muziek.	1 Streepje	4%
Luisteren naar muziek.	2 Streepjes	9%
Muziek maken.	8 Streepjes	35%
Anders.	10 Streepjes	44%

Si:

Muziek en bewegen.	0 streepjes	0%
Praten over muziek.	1 Streepje	4%
Luisteren naar muziek.	3 Streepjes	13%
Muziek maken.	7 Streepjes	30%
Anders.	12 Streepjes	53%

Y:

Muziek en bewegen.	1 streepje	4%
Praten over muziek.	0 Streepjes	0%
Luisteren naar muziek.	4 Streepjes	17%
Muziek maken.	5 Streepjes	23%
Anders.	13 Streepjes	48%

Sa:

Muziek en bewegen.	2 streepjes	9%
Praten over muziek.	3 Streepjes	13%
Luisteren naar muziek.	2 Streepjes	9%
Muziek maken.	7 Streepjes	30%
Anders.	9 Streepjes	39%

Bijlage 2

De beginmeting, de vragenlijst.

Hieronder zijn de antwoorden op de vragenlijst te lezen die de leerkracht en de klassenassistent heeft gegeven:

1. Hebben de leerlingen zelf muziek gemaakt op instrumenten of zelf gezongen zo ja wat hebben zij gedaan?

Leerkracht: Ja, de leerlingen hebben het liedje van de herfst en de regen gezongen, daarbij hebben ze ook op de instrumentjes gespeeld. We hebben ook hard en zacht geoefend op de muziek instrumentjes.

Klassenassistent: Ja, we hebben liedjes gezongen en op de instrumentjes gespeeld.

2. Hebben de leerlingen gepraat over muziek die zij horen van andere leerlingen, de juf of op een cd, zo ja waar hebben zij over gepraat?

Leerkracht: Nee, of bijna niet. Ik kan er in ieder geval geen voorbeeld bij geven.

Klassenassistent: Nee.

3. Hebben de leerlingen bewogen op muziek op hun stoel of in de vrije ruimte, zo ja wat hebben ze gedaan?

Leerkracht: Ja, we hebben gebaren gemaakt bij het liedje over de herfst.

Klassenassistent: Nee.

4. Hebben de leerlingen geluisterd naar muziek van medeleerlingen, die de juf maakt of op een cd, zo ja waar hebben zij naar geluisterd?

Leerkracht: Ja, ik heb het liedje een paar keer voorgezongen.

Klassenassistent: Nee.

5. Is er veel tijd verloren gegaan aan andere dingen dan hierboven beschreven staan, zo ja waaraan is deze tijd verloren gegaan?

Leerkracht: Ja, we moesten vaak op elkaar wachten tot we allemaal stil waren. Ook merkte ik regelmatig dat de kinderen niet echt betrokken waren en dat zij met andere dingen bezig waren.

Klassenassistent: Ja, als er iemand langs loopt op de gang zijn alle kinderen snel afgeleid. Ook zijn ze niet altijd direct stil en doen andere dingen met de instrumentjes, hierdoor wordt het langdradig.

Bijlage 3

De eindmeting, de gestructureerde observatie:

In de volgende tabellen zijn de gegevens van de individuele leerlingen te lezen. Tijdens het terug kijken van de film heb ik elke minuut een streepje gezet bij het domein wat toen van toepassing was. Dit heb ik omgerekend naar procenten zodat je kunt aflezen wat de totale tijd in procenten van de les besteed is aan de verschillende domeinen

D:

Muziek en bewegen.	2 streepjes	9%
Praten over muziek.	1 Streepje	4%
Luisteren naar muziek.	2 Streepjes	9%
Muziek maken.	7 Streepjes	30%
Anders.	11 Streepjes	48%

M:

Muziek en bewegen.	1 streepje	4%
Praten over muziek.	1 Streepje	4%
Luisteren naar muziek.	4 Streepjes	18%
Muziek maken.	8 Streepjes	35%
Anders.	9 Streepjes	39%

J:

Muziek en bewegen.	1 streepje	4%
Praten over muziek.	1 Streepje	4%
Luisteren naar muziek.	4 Streepjes	18%
Muziek maken.	8 Streepjes	35%
Anders.	9 Streepjes	39%

O:

Muziek en bewegen.	2 streepjes	9%
Praten over muziek.	1 Streepje	4%
Luisteren naar muziek.	2 Streepjes	9%
Muziek maken.	8 Streepjes	35%
Anders.	10 Streepjes	44%

Si:

Muziek en bewegen.	0 streepjes	0%
Praten over muziek.	1 Streepje	4%
Luisteren naar muziek.	3 Streepjes	13%
Muziek maken.	7 Streepjes	30%
Anders.	12 Streepjes	53%

Y:

Muziek en bewegen.	1 streepje	4%
Praten over muziek.	0 Streepjes	0%
Luisteren naar muziek.	4 Streepjes	17%
Muziek maken.	5 Streepjes	23%
Anders.	13 Streepjes	48%

Sa:

Muziek en bewegen.	2 streepjes	9%
Praten over muziek.	3 Streepjes	13%
Luisteren naar muziek.	2 Streepjes	9%
Muziek maken.	7 Streepjes	30%
Anders.	9 Streepjes	39%

Bijlage 4

De eindmeting, de vragenlijst.

Hieronder zijn de antwoorden op de vragenlijst te lezen die de leerkracht en de klassenassistent heeft gegeven:

1. Hebben de leerlingen zelf muziek gemaakt op instrumenten of zelf gezongen zo ja wat hebben zij gedaan?

Leerkracht: Ja, op aanwijzing van mij hebben ze op de instrumentjes gespeeld. We hebben met z'n allen gezongen bij het beginliedje.

Klassenassistent: Ja, ze hebben zelf gezongen en muziek gemaakt met instrumentjes. De kinderen hebben verschillende instrumentjes bespeeld, ze mochten kiezen.

2. Hebben de leerlingen gepraat over muziek die zij horen van andere leerlingen, de juf of op een cd, zo ja waar hebben zij over gepraat?

Leerkracht: Ja, alle instrumentjes hebben we benoemd, en het geluid wat erbij hoort nagedaan. Tot slot hebben wij het bij de juiste pictogrammen gelegd.

Klassenassistent: Ja, vooral het herkennen van de instrumentjes hebben wij veel gedaan.

3. Hebben de leerlingen bewogen op muziek op hun stoel of in de vrije ruimte, zo ja wat hebben ze gedaan?

Leerkracht: Ja, bij het liedje van de soeswolk hebben wij beweging gemaakt dat uitbeeldde dat wij gingen slapen.

Klassenassistent: Ja, wij hebben bij de muziek over de soeswolk de bewegingen erbij gemaakt.

4. Hebben de leerlingen geluisterd naar muziek van medeleerlingen, die de juf maakt of op een cd, zo ja waar hebben zij naar geluisterd?

Leerkracht: Ja, naar leerlingen die muziek maakten op de instrumentjes en naar het liedje op de cd.

Klassenassistent: Ja, de kinderen hebben geluisterd naar een zacht muziekje op een cd.

5. Is er veel tijd verloren gegaan aan andere dingen dan hierboven beschreven staan, zo ja waaraan is deze tijd verloren gegaan?

Leerkracht: Ja, een paar keer moesten wij wachten. M moest naar de wc en Si haar veters moesten gestrikt worden.

Klassenassistent: Nee.

Bijlage 5

De lesvoorbereidingen

Les 1

Lesformulier muziek:

Datum: 15 Oktober 2010 Groep: Vlinders.

Lied: Ballonnetje Uit: "proef eens met je oren!", les 4.1.

Lesdoel: Muziek maken met omgevingsmateriaal, ritme.

Thema: Feest

Benodigdheden: cd track 13, 9 ballonnen met rijst erin, lege ballonnen en knikker

Introductie:

We starten met het beginliedje: Hallo kom er maar bij.
Daarna doe ik alsof ik een ballon uit mijn zak pak en opblaas. Daarna laat ik hem weer piepend los. Dit herhaal ik een paar keer.

Facetten/domeinen:

Adem.	Wij gaan dit met elkaar doen alsof wij een ballon opblazen en daarna piepend weer loslaten. Daarna gaan wij ook proberen om een echte ballon op te blazen.
Luisteren naar muziek en muziek maken.	We gaan eerst een paar keer luisteren naar het lied ballonnetje. Daarna gaan we mee zingen.
Ritme, muziek maken.	Alle leerlingen krijgen een ballon met rijst erin. Op de ballon gaan we rom, bom, rom, bom, rom, bom, bom spelen. We moeten erop letten dat wij tegelijk stoppen. Als dit goed gaat gaan wij de volgende ritmetekst opzeggen: Rom Bom, Rom, Bom, hoor je mijn ballonnentrom? Rom Bom, Rom Bom, Hoor je wel mijn trom?
Praten over muziek.	Ik laat twee verschillende ballonnen horen, 1 met knikker en 1 met rijst wat is het verschil?

Afsluiting:

We gaan al bewegend een grote optocht maken met onze ballonnetrommels door de klas op het liedje van het bollonnetje.

Opmerkingen:

N.V.T.

Evaluatie:

De les was een leuke les. We hebben alles goed doorlopen. De spreekt tekst aan het einde met de ballonnetrom was te moeilijk. We hebben het wel even geprobeerd maar zijn er snel weer mee gestopt het spreken en trommelen te gelijk was te moeilijk.

De start met het opblazen van ballonnen was in de roos. De leerlingen begrepen gelijk dat het om een ballon ging. Ze zaten gelijk helemaal in de les.

Les 2

Lesformulier muziek:

Datum: 29 Oktober 2010

Groep: Vlinders.

Lied: Als het feest is.

Uit: "proef eens met je oren!", les 4.2

Lesdoel: Geluidsbron volgen, bewegen, Liedbegeleiding met instrumenten.

Thema: Feest

Benodigheden: 4 kleuren crêpepapier linten, 4 gekleurde vellen, en 4 soorten instrumenten, 2 toeters, 2 trommels, 2 belletjes en 2 ritmestokjes.

Introductie:

We starten met het beginliedje: Hallo kom er maar bij.
Ik geef aan dat het vandaag feest is omdat D jarig is. Dan vertel ik daar hoort ook een feestorkest bij. Ik zing het liedje samen met de cd. De leerlingen luisteren naar het liedje. Bij een feest hoort ook een versiering, iedereen mag een kleur lint kiezen.

Facetten/domeinen:

Muziek maken en luisteren naar muziek.	Alle leerlingen krijgen een instrument. De leerlingen met dezelfde kleur lint krijgen hetzelfde instrument. Als ik hun kleur omhoog houdt mogen de leerlingen op het instrument spelen. Na een paar keer oefenen doen we dit bij het liedje. Daarna houdt ik twee kleuren per keer omhoog. Als dat goed gaat mogen de leerlingen er ook nog bij gaan zingen.
Muziek en bewegen.	We zingen nog een paar keer het lied en maken de bewegingen erbij.
Praten over muziek.	Samen bedenken wij er andere bewegingen bij.

Afsluiting:

1 kind zit in het midden van de kring met de ogen dicht en moet vertellen waar het geluid vandaan komt.

Opmerkingen:

N.V.T.

Evaluatie:

De leerlingen vonden dit een geweldig liedje om te leren, de bewegingen erbij spraken de leerlingen aan.

Luisteren naar de dirigent en alleen spelen als je eigen kleur ziet was in het begin moeilijk, maar wat oefening ging dit al veel beter.

De afsluiting was te moeilijk, de kinderen konden niet stil blijven.

Les 3

Lesformulier muziek:

Datum: 5 November 2010

Groep: Vlinders.

Lied: Kom je op mijn feest vandaag?, Uit: "proef eens met je oren!", les 4.3

Lesdoel: Namen en klankkleuren van instrumenten herkennen. Liedbegeleiding met instrumenten. Lopen op muziek.

Thema: Feest

Benodigdheden: 4 toeters, 3 ratels, 4 trommels.

Introductie:

We starten met het beginliedje: Hallo kom er maar bij.
Ik vertel dat het vandaag een feest is omdat het vrijdag is. Ik vraag 1 voor 1 aan alle leerlingen of zij op mijn feest willen komen. Dat doe ik door het liedje te zingen en alle leerlingen een hand te geven.

Facetten/domeinen:

Praten over muziek en luisteren naar muziek..	Omdat het feest is heb ik ook een cadeau meegenomen. Ik pak een doos met alle instrumenten. We gaan alle instrumenten bij naam noemen en bij elkaar leggen wat bij elkaar hoort. Daarna luisteren we naar alle kinderen die op het instrument spelen, dat ze zelf kiezen..
Muziek maken en bewegen.	We gaan een optocht maken met de instrumenten. Goed luisteren en je mag in de optocht komen als je jouw instrument hoort.

Afsluiting:

Ik leg drie instrumenten op mijn grond. In de doos laat ik 1 instrument horen, de kinderen moeten raden welk instrument het was.

Opmerkingen:

N.V.T.

Evaluatie:

Van het begin tot het einde was dit een erg geslaagde les. De leerlingen luisterden goed naar de muziek en zo kwam er al snel een echt feestje.

Les 4

Lesformulier muziek:

Datum: 12 November 2010 Groep: Vlinders.

Lied: Clowntje. Uit: "hé doe je mee?" Les 3.

Lesdoel: Improvisatie met beweging.

Thema: Feest

Benodigdheden: Clownsneus, houten ritme-instrumentjes.

Introductie:

We starten met het beginliedje: Hallo kom er maar bij.
Ik doe de clownsneus op en zing het liedje. Hierbij wijs ik naar mijn neus, flapt met mijn schoenen en maak een gebaar.

Facetten/domeinen:

Bewegen op muziek en muziek maken.	We zingen een aantal keren het liedje en maken de gebaren erbij. Aan het einde van elk liedje mag een leerling een clownsgebaar maken.
Luisteren naar muziek en bewegen op muziek.	We gaan allemaal een clown na doen in de klas. Als de muziek stopt moet je doodstil blijven staan.
Muziek maken.	Op ritme-instrumentjes spelen we op de maat mee.
Praten over muziek.	We praten over het liedje en benoemen dat je er blij van wordt.

Afsluiting:

We draaien nog 1 keer het liedje het wordt steeds zachter als het uit is vallen we in slaap.

Opmerkingen:

N.V.T.

Evaluatie:

Het was een leuke les, het liedje en daarbij de bewegingen maken ging erg goed.

Het praten over de emotie van de muziek was wat moeilijk. In het vervolg hebben wij hier pictogrammen bij nodig.

Op het ritme spelen is moeilijk, bij een aantal kinderen gaat dit goed en andere doen maar wat.

Les 5

Lesformulier muziek:

Datum: 19 November 2010

Groep: Vlinders.

Lied: Hieperdepiep hoera!

Uit: "hé doe je mee?" Les 1

Lesdoel: Liedbegeleiding.

Thema: Feest

Benodigdheden: Een beer met een feesthoedje, bellenkrans, 9 ritme instrumentjes, cd met feestmuziek en feestlinten.

Introductie:

We starten met het beginliedje: Hallo kom er maar bij.
Ik zingen het liedje en aan het einde krijgt de beer het hoedje op. We herhalen dit en alle leerlingen mogen een keerje jarig zijn.

Facetten/domeinen:

Muziek maken en luisteren naar muziek.	We zingen het liedje 7 keer elke keer krijgt een andere leerling het verjaardagshoedje op. Als de leerling zijn naam hoort mag het rinkelen met de bellen.
Praten over muziek.	We gaan benoemen aan de hand van een pictogram of welke emotie hoort bij deze muziek. De leerlingen kunnen kiezen uit de volgende pictogrammen blij, bang, boos of verdrietig.
Bewegen op muziek.	We gaan in de klas met de linten dansen op de muziek. Eerst vrij en daarna met een opdracht linten omhoog, rond draaien, naar beneden of heen en weer zwaaien.

Afsluiting:

We moeten ook nog een instrumentje geven aan de beer. Alle leerlingen kunnen een instrumentje kiezen voor de beer die zij mooi vinden. Ze mogen ook vertellen waarom ze dat instrumentje mooi vinden klinken.

Opmerkingen:

n.v.t.

Evaluatie:

Leuke les die soms wat moeilijk was. De emotie benoemen aan de hand van de pictogrammen ging beter. Dansen met de linten was leuk alleen in opdracht iets doen daar hadden we nog te weinig tijd voor om het te oefenen. Nu bleven de leerlingen gewoon bewegen en luisterden niet naar de opdracht.

De afsluiting was moeilijk, benoemen waarom iets mooi is te moeilijk. De leerlingen konden beter zeggen hoe het klinkt.

Les 6

Lesformulier muziek:

Datum: 26 November 2010 Groep: Vlinders.

Lied: Dag toeters en dag bellen. Uit: "proef eens met je oren!", les 4.4.

Lesdoel: namen en klankkleuren van instrumenten herkennen. Muziek beleven en beluisteren.

Thema: Feest

Benodigdheden: 4 plaatjes met de instrumenten erop, verschillende instrumenten die wij al gebruikt hebben,

Introductie:

We starten met het beginliedje: Hallo kom er maar bij.
Dan kijken wij naar de slingers een feest dingen die wij gedeurende dit blok hebben gebruikt. Ik zeg het feest is klaar. En ik zing het liedje.

Facetten/domeinen:

Praten over muziek.	De muziekinstrumentjes willen gaan slapen, dat lukt niet in de doos. Daarom heb ik voor elke instrumentje een bedje gemaakt. Hoe heet het instrument ook alweer en bij welk bedje moet het instrument komen. Daarnaast maken wij ook het geluid van elk instrumentje na met onze mond.
Muziek maken.	We gaan nu echt muziek maken. Alleen niet met de instrumentjes maar met onze mond. Als ik de instrumentje aanwijs gaan wij die met elkaar na doen. Daarna worden de instrumentjes wakker en gaan we echt met de instrumentjes muziek maken. Als ik het plaatje aanwijs mogen deze instrumentjes muziek maken.
Muziek maken en luisteren.	Ik zet de muziek aan. Als de juiste pictogram omhoog gaat mogen deze kinderen mee spelen.

Afsluiting:

Tot slot doen we luisteren naar het liedje en beelden wij met bewegingen uit, alsof wij echt in slaap vallen.

Opmerkingen:

Tijdens deze les heb ik video opnamen gemaakt voor de eindmeting.

Evaluatie:

Van het begin tot het einde waren de leerlingen erg goed betrokken bij de les. Aan het einde wilden de kinderen het liedje maar blijven herhalen en herhalen.